

بررسی شاخص‌های مؤثر در شکل‌گیری تعادل در معماری مسلمانان (نمونه موردی: مسجد جامع اصفهان)

محمدرضا بمانیان*^۱، معصومه امینی^۲

^۱دانشیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

^۲دانشجوی کارشناسی ارشد دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس

تاریخ پذیرش: ۹۰/۰۷/۰۵

تاریخ دریافت: ۹۰/۰۴/۲۵

چکیده

یکی از ویژگی‌های معماری مسلمانان، بهره‌گیری از تعادل در کل بنا و اجزای آن و همچنین یافتن روش‌های دستیابی به عدالت در معماری است. عالم هستی به دست آفریدگاری توانا بنا نهاده شده که تعادل و عدالت را بین تمام کائنات مایه آرامش قرار داده است. از آن جایی که انسان، خلیفه و جانشین خدا در زمین است، شرط این خلافت و جانشینی، تعهد فعل و عمل خلیفه به صفات الهی است. در گذشته‌ای نه چندان دور، تعادل در آثار معماران مسلمان هویدا بود و این امر آرامش را برای ساکنان و بهره‌مندان از بناها و فضاهای معماری، به ارمغان داشت. این مقاله در پی یافتن شاخص‌های تعادل در کل بنا و اجزای آن در معماری مسلمانان است که توانسته چنین معماری ارزش‌مندی را ایجاد کند. مقاله حاضر با استفاده از روش تحقیق «موردپژوهی و راه‌کارهای ترکیبی»، ضمن بررسی ادبیات موضوع، به تجزیه و تحلیل مؤلفه‌های مؤثر در ایجاد تعادل در بنای مسجد جامع عتیق اصفهان در دوران اسلامی پرداخته است. بدین منظور فضاهای اصلی مسجد مورد بررسی قرار گرفته و عوامل ایجادکننده تعادل در این فضاها بیان شده است. شاخص‌های مؤثر در شکل‌گیری تعادل در معماری مسلمانان را می‌توان مؤلفه‌هایی مانند تقارن، تناسب و مقیاس، سلسله مراتب، ریتم، مصالح همگن و سازه، فن ایستایی و تزیین‌های طبیعی دانست.

واژگان کلیدی: عدالت، معماری مسلمانان، تعادل، مسجد جامع عتیق اصفهان.

A Study of Effective Indicators in the Formation of Balance in Muslims' Architecture (A Case Study: The Jāmeḥ Mosque of Isfahān)

Mohammad Reza Bemaniyan

Associate Professor , Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University

Masoumeh Amini

M.A. Student , Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University

Abstract:

One of the characteristics of Muslims' Architecture is to use balance in the total building and its components and also to find methods to achieve justice in architecture. The entity has been laid down by a capable creator who has established balance and justice among all creatures as a source of relaxation. Since human is the Vicegerent of Allah on the earth , the condition for such a vicegerency is the commitment of vicegerent to act and practice divine features. In a not long past, balance was vivid in the works of Muslim architects and this used to bring relaxation for the inhabitants and those using these architectural units and spaces. This article is pursuing to find the indicators of balance in the whole unit and its components in Muslims' architecture which had been able to create such a valuable architecture. Using case research and combinational approaches, and while reviewing the literature of the topic, the present article analyzes the effective components in the creation of balance in The building of Jāmeḥ Mosque of Isfahān in Islamic periods. For this purpose , the main spaces of mosque have been studied and factors creating balance in these spaces have been stated. The effective indicators in the formation of balance in Muslims' architecture can be considered in components such as symmetry, proportion and scale, hierarchy , rhythm , congruous and structure, static and natural decorations.

Keywords: Justice, Muslims' Architecture, Balance, The Jāmeḥ Atiq Mosque of Isfahān